



**Bitė Vilimaitė**

Papartynų saulė

## Ilgesys

Apsakymas buvo apie meilę, ir vis tiek Vikta liko nepatenkinta.

– Ką nors apie šių dienų moteris, – paprašė ji.

Bibliotekininkė vėl ėmė raustis lentynose.

– Sakykit, ar jūs žinote, ko jums reikia? – paklausė ji, kai Vikta dar kartą atstūmė knygas.

– Nežinau, – prisipažino Vikta.

Bibliotekininkė truktelėjo pečiais:

– Įsimylėjusi?

– Ne, ką jūs!..

Vikta išbėgo užkautusiais skruostais.

Miestelis – viena gatvė, ir ji greit pasiekė daržus.

Motina skynė braškes. Vikta pasilenkė prie jos.

– Mama, tas dailininkas... – ir nutilo, nepasikeldama nuo lysvės.

Motina įdėmiai pažiūrėjo į ją. Vikta per prievartą nusišypsojo.

– Dabar aš buvau bibliotekoje. Aš norėjau...

Motina dar įdėmiau pažiūrėjo į ją, ir Vikta vėl užsikirto.

– Ko tu norėjai? – pagaliau ištarė motina.

– Aš norėjau ką nors apie šių dienų moteris... Tas atvykęs žmogus... tas dailininkas sakė, kad nori piešti.

Motina su palengvėjimu pažvelgė į saulę:

– Ar tu uždarei langines? Įkais kambarys.

Vikta prisėdo ant žemės ir žiūrėjo į uogas.

– Jis apsigyveno mokykloje, mama.

– Taip? – pavargusi motina abejingai žvilgtelėjo į dukterį.

– Jis pamatė mane paupy, kai skalavau baltinius... jis sakė, kad mano kojos gražios... ir kaklo linija...

– Vikta, – priekaištingai nutraukė motina. – Pasiimk antrą krepšį ir padėk skinti uogas.

Dar iš tolo Vikta pamatė dailininką.

– Aš jums atnešiau braškių, – pasakė Vikta.

Tas didelis, į paukštį panašus žmogus atsisuko ir paklausė:

– Po kiek?

– Čia iš mūsų daržo, – paaiškino Vikta.

Dailininkas delsdamas žiūrėjo į ją.

– Ar mes pažįstami? – pagaliau paklausė jis.

– Taip. Juk vakar padėjote nešti skalbinius...

Dailininkas paėmė krepšelį, tokį juokingą didelėse jo rankose, ir pažiūrėjo į mergaitę:

– Ar aš žadėjau jus piešti?

– Taip, – linktelėjo Vikta.

Ji lūkuriuodama pasižiūrėjo į etiudininką.

– Bet aš jau išvažiuoju, – pasakė dailininkas.

– Taip greit?

– Taip jau išeina.

Jis nežinojo, ką daryti su tuo mažu krepšeliu, ir vis žiūrėjo į mergaitę.

– Jūsų kaklo linija...

– Jau sakėte, – paraudusi ištarė Vikta ir vėl pasižiūrėjo į jo dėžę.

– Sakiau? – jis truputį sumišo. – Gal ir sakiau...

Jis užkopė į kalniuką ir nuėjo miestelio gatve.

Vikta stovėjo, basa koja žarstydamas smėlį, paskui apžvelgė skurdžius paupio krūmus, tokį paprastą upės vingį ir staiga suprato, kad jai bus be galo ilgu, jeigu dar kartą nepamatys dailininko. Viktai buvo penkiolika metų, ir niekas anksčiau jai nesakė, kad ji graži.

Vikta nubėgo prie vieškelio posūkio, kur keliskart per dieną sustodavo autobusas. Ji bėgo, iš tolo matydama į stulpą atsirėmusį žmogų. Paskui sulėtino žingsnius ir prisiartino baikšti, visa nukaitusi.

– Labas vakaras, – pasakė ji nedrąsiai.

– Ar tu taip pat išvažiuoji? – paklausė dailininkas.

– Ne. Mama viena nesusitvarkytų darže, – paaiškino Vikta ir pridūrė: – Mes auginame braškes.

Ji nė nemanė slėpti savo jausmo ir žiūrėjo į dailininką atvirom droviom akim.

– Na, – sumišęs pasakė jis, – ar tu atėjai manęs palydėti?

– Taip.

– Tai pasėdėkim.

Jie atsisėdo ant griovio krašto. Paskui Vikta išsirovė smilgą ir ėmė kažko ieškoti žolėse.

– Ar mes tylėsime? – paklausė dailininkas ir užsikirto, pamatęs mergaitės akis. Pagaliau per jėgą išspaudė: – Tu kada nors buvai dideliame mieste?

– Buvau.

– Matei paveikslų parodą?

– Ne. Aš zoologijos sodą mačiau.

Jis sutriko, vėl nebežinodamas, ką toliau sakyti, bet dabar jau pati mergaitė prašneko:

– Tada aš buvau maža. Visai visai maža: devynerių metų... Su teta ėjome į zoologijos sodą. Ten buvo tigras ir baltosios meškos... O liūtė baisiai staugė, ir ant jos narvo kabojo lentelė su užrašu: „Atsargiai, šiandien liūtė pikta...“ Kaip jūs manote, kodėl liūtė buvo pikta?

– Gal ji sirgo?

– Ne, juk tada jos būtų neišleidę laukan.

– Gal buvo koja susižeidusi? – spėjo dailininkas. – Ką ten gali žmogus suprasti...

Vikta papurtė galvą:

– Aš taip pat nesupratau ir visų klausinėjau. Ir niekas man nepaaiškino... Liūtė naktį susapnavo savo Afriką ir todėl visą dieną blaškėsi iš ilgesio... Juk liūtai sapnuoja, ar ne?

– Tikriausiai.

Jis nutilo ir žiūrėjo į artėjantį autobusą.

– Vabaliukas atropoja, – atsistodamas nusišypsojo dailininkas, bet mergaitė nebegalėjo žiūrėti ton pusėn, – ji vėl kažko ieškojo žolėse, nepakeldama akių.

– Ar jūs sugrįšite? – pagaliau paklausė ji.

– Mane atšaukė iš atostogų. Negrįšiu.

– Taip? – nustebo Vikta ir pati patvirtino: – Taip...

Ir ji nubėgo per pievą, dabar jau tikrai mylėdama tą keistą mikčiojantį žmogų, negalėjusį sumeluoti jai.

Ji bėgo prie savo upės, kur vingis toks nepakartojamas, o krūmai – neįžengiami brūzgynai. Ten ji susirado akmenį, atsisėdo ant jo ir ėmė laukti.

Vieškeliu praėjo banda, ir pavargę piemenys net nepažvelgė į mergaitę. Laukai pakvipo dūmais ir vakariene, o Vikta vis žiūrėjo į tolumą, kur pynėsi keliai, ir važiavo mašinos, kilo sienos, nukabinėtos paveikslais, ir į kalną kopė geras gražus žmogus, nešdamas kraitelę braškių. Didelė geltona liūtė klaidžiojo kažkur

visai netoliese, ir Vikta klausėsi jos minkštų žingsnių, bijodama ir vis tiek laukdama.

## Kačiukas

Kažkas paliko jį gatvės sankryžoje, ir kačiukas inkštė ir drebėjo. Žmonės žiūrėjo ir piktinosi – „verčiau nuskandinti dar aklą“, o kažkoks studentas patrupino duonos ir susigėdęs atsitraukė, nes moteris su apelsiniais pažiūrėjo į jį su panieka: „Pieno reikia, šilto katės pieno.“ Paskui priėjo maža mergaitė, ir žmonės nudžiugę įbruko jai kačiuką, pasakę: „O gal ne paprasta katė – gal tigras išaugs.“

Mergaitė buvo laiminga – ji niekada neturėjo tokio mažo pilko kačiuko – ir bėgo namo, pamiršusi, kad krepšelyje neša pieną.

Tėvas atidarė duris ir subarė, kad ji atsisagsčiusi ir sušilusi.

– Tu pažiūrėk! – mergaitė padavė jam krepšelį ir juokdamasi šokinėjo: – Tu pažiūrėk!

Duona turbūt buvo dar šilta, nes ant jos gulįs kačiukas ramiausiai miegojo.

– Kaip bjauru! – supyko tėvas. – Duoną reikės išmesti, ir pieną išlaistei.

– Pieno kavai užteks, – nuramino jį mergaitė ir padėjo kačiuką ant sofos.

– Kodėl tu parsinešei tą katiną? Aš nepakęsiu namie blusų!

Tėvas išėjo į virtuvę užbalinti kavos, bet jam vaidenosi, kad kanda kairįjį petį, ir jis, visai supykęs, grįžo į miegamąjį.

– Tučtuojau išmesk tą katiną!

– Ne, – pasakė mergaitė. – Jis dar mažas ir neturi blusų.

– Katės ir šunys – ligų platintojai! Tu nori susirgti?

– Ne, – pakartojo mergaitė. – Tu neišmesi jo. Aš pasakysiu mamai, kai grįš...

Mergaitė nėjo vakarieniauti. Tėvas braižė ir tylėjo.

Tai buvo jų pirmasis susirėmimas, atėjus jam į šiuos namus. Jis pirmąsyk pagalvojo, kad jie svetimi vienas kitam.

Paskui jis paklojo lovas, ir mergaitė atsigulė, pasiimdama ir kačiuką. Tada jis nebeiškentė ir nutraukė antklodę:

– Marš plauti rankų!

Mergaitė išsigando ir vienmarškinė išėjo į vonią. Kai ji grįžo, kačiuko miegamajame nebebuvo.

Tėvas braižė ir tylėjo.

Mergaitė puolė į priėškambarį ir garsiai pravirko. Ji atsitūpė ant skrynios, šaukdama mamą, kuri išvažiavo į kažkokią ekspediciją, palikusi ją su svetimumu tėvu!..

– Sušalsi, – tėvas paėmė ją ant rankų ir nunešė į lovą.

Apsiverkusi mergaitė buvo nuostabiai panaši į Mirą, ir jis, jau atlyžęs, paglostė ją:

– Miegok, o rytoj viską būsime pamiršę.

Ji užsimerkė, o ašaros vis tiek ritosi.

Jis staiga prisiminė, kad išvažiuodama Mira prašė neleisti mergaitei čiulpti varveklių ir naktį pažiūrėti kartais, ar ji apsiklojusi. Dar jis prisiminė, kaip jo bendradarbiai nustebo, kai jis į įstaigos naujametę eglutę atsivedė mažą mergaitę, ir ji neverkė, pametusi talonėlį maišeliui saldainių... Išvykdama Mira išmokė jį pinti kasytes ir net kaspinus surišti, tik nepaaiškino, ką reikia daryti, kai mergaitė tyli, ir kur dėti duoną, ant kurios miegojo kačiukas...

Blakstienos vis virpėjo, ir pagalvė buvo šlapia nuo ašarų.

Tėvas išėjo į priėškambarį ir atrakino duris, bet laiptų aikštelė buvo tuščia, ir jis nulipo žemyn suirzęs ir pasipiktinęs, kad kažkas pasisavino „jo“ kačiuką.

– Ko jūs ieškote? – paklausė moterys, stovėjusios tarpdury. – Kačiuko? Jį pasiėmė pensininkas iš dvyliktojo buto.

To dar betrūko! Jis turėjo užlipti į ketvirtą aukštą ir ilgai beldėsi, kol prižadino senuką.

Kai parėjo namo, mergaitė sėdėjo, išplėtusi akis, sukklususi ir pasiruošusi viską atleisti, jei tėvas grįš ne tuščiomis.

– Tik ne lovoje jo vieta!

Mergaitė paguldė kačiuką dėžutėn prie radiatoriaus.

– Tu žinai, – tarė ji, – žmonės man sakė, gal iš jo tigras išaugs.

– Taip? – jis daugiau nieko nepasakė: branginosi nenorėdamas taikytis.

– Duoną mes sulesinsim balandžiams, – vėl pasakė mergaitė ir pažiūrėjo jam į akis.

– Hm...

– Aš nesakysiu mamai, kad tu sudaužei kavinuką!

Nugalėtas švelnumo, tėvas atsisėdo prie jos ir vėl prisiminė Mirą, žiūrėdamas į spindintį mažą veiduką.

– Daugiau nieko nebesakyk, miegok.

Jis nemokėjo sekti pasakų ir nežinojo net, kaip bučiuojami maži vaikai – „į kaktą turbūt...“. Ir jis, užgesinęs šviesą, išėjo į virtuvę – reikėjo suplauti indus ir dar šį tą padaryti.

Jis nevikriai tvarkėsi švilpaudamas ir keiksnodamas. Mintys grįžo į ketvirtą aukštą, jis prisiminė juokingą gėlėtą senuko pizamą ir jo nuskaustą veidą, gražinant kačiuką...

Aišku, ruošos padaugės – kačiukas dergs visuose kampuose, ir Mira bus nepatenkinta, kai grįš. Bet mergaitė priėškambaryje taip ilgai tupėjo ant skrynios, ir tos ašaros, pakibusios ant blakstienų...

Jis išnešė šiukšles. Moterys dar stovėjo tarpduryje ir juokėsi.

– Girdėjom, mergaitė verkė? – paklausė viena. – Motinos ilgisi? Sunku jums?.. Išpaikino Mira dukterį. Ir tėvas, gyvas būdamas, vis ant rankų, ant rankų ją...

– Kačiukas buvo prapuolęs, – droviai atsakė jis.

Moterys žiūrėjo ir šypsojosi:

– Smulkmena. Šiandien įsigeidė kačiuko, o rytoj – saulutę jai duok.

– Tai – ne paprastas kačiukas, – užginčijo jis.

– Taip? O koks?

– Žmonės sakė, gal tigras iš jo išaugs.

Moterys nusijuokė, ir dabar jie kalbėjosi trise – apie apelsinus, difteritą ir kad kažkas iš rūsio išleido kiemsargės triušius.

– Įsivaizduokite – specialiai šėrė Naujiems metams. Pensininkas matė – mergytė raudonu paltuku... Plaktuku mušė spyną... Ar tik ne jūsiškė?

Jis prisiminė dingusį plaktuką ir pajuto kaistant veidą.

– Aš nežinau, – sumurmėjo.

Parėjęs jis vėl sėdo braižyti. Visas buvo savo vietose – pilkas kamuoliukas prie radiatoriaus ir mergytė baltoj lovutėj.

Ir jam buvo gera savo namuose.

## **Kaime**

Sodas buvo apleistas, niekas nerinko krituolių obuolių, ir agrastai byrėjo žemėn. Agnė išsiuntė kelis laiškus vaikams, bet jie turėjo savo rūpesčių ir vis neatsiliepė, o viena ji niekaip nespėjo tvarkytis.

Vieną rytą Agnė išėjo į kaimą talkos.

– Agrastai byra, – aiškino ji, – gaila žiūrėti.

Bet darbas kolūkyje nelaukia, ir žmonės kratėsi Agnės dejonų, o kitas net juokėsi:

– Važiuk, teta, pas vaikus. Palik tą savo dvarą.

– Ne, – atsikirto Agnė, – kol aš gyva, vaikai važiuos pas mane.

– Teta, – vėl sakė žmogus, – kad tu jau neišgali viena apsidirbti, važiuok pas vaikus, sakau tau iš širdies.

Agnė nebeatsiliepė – dar viena troba liko neaplankyta, kaimo gale, ir ji skubėjo ten, nelabai tikėdamasi pagalbos, tik, jau visas trobas apėjusi, ir tos nenorėjo aplenkti.

Ten ji ir susirado talkininką – berniuką iš miesto.

– Kas čia toks? – paklausė Agnė senosios Kuprienės.

– Nagi Gemos vaikas.

Agnė išsivedė berniuką, žadėdama jam aukso kalnus, o senoji Kuprienė lydėjo juos per kaimą, juokėsi ir sakė vaikui:

– Atidaviau aš tave už pintinę agrastų. Žiūrėk, nevalgyk veltui duonos.

Agnės sodyba stovėjo toli ant kalvos, apsupta liepų, visai viena plačiuose laukuose, ir atrodė kaip didžiulis žalias kupstas.

– Ar gyvena ežys jūsų sode? – paklausė berniukas.

– Gyvena, galėsi jį pasigauti, – atsakė Agnė.

Vaikaičių Agnė neturėjo, o pačios vaikai maži buvo taip seniai, kad ji nebežinojo, kaip kalbinti vaikiuką, kad jam neprailgtų kelias.

– Kuo tu vardu? – paklausė ji.

– Gerardas.

– Kad aš ir neištarsiu, – pasijuokė Agnė.

Jie jau kopė į kalvą – čia pat ir namai, ir sodas. Šuo tampėsi ant grandinės, kieme kapstėsi vištos, rūko krosnelė – šuto bulvės, ir buvo jaučiamas jovalo kvapas.

– Užgeso mano ugnelė, – sudejavo Agnė, – šok žabų atnešti!

Berniukas sulakstė į malkinę, įpūtė ugnį, o paskui Agnė padavė jam krepšį, ir jiedu pradėjo skinti agrastus.

– Valgyk, – sakė Agnė, – prisivalgyk, paskui greičiau eis darbas.

Vaikas čiulpė subadytus pirštus, stengėsi neatsilikti nuo šeimininkės ir jam nesisekė – neįpratus skaudėjo pečius, o krepšelis vis buvo apytuštis.

– Nesiskubink, – ramino Agnė ir vis klausinėjo apie jo motiną, Gemą Kuprytę, tą pačią, kuri gavo vyrą inžinierių ir pati daktare išsimokino.

Po pietų Agnė prigulė.

Berniukas vienas liko sode. Jam buvo nuobodu, ir, pasilipęs ant tvoros, jis ėmė dairytis po pasaulį: žmonių nebuvo matyti, pievose ganėsi banda, danguje kybojo geltona saulė – toks mažas pasaulis atrodė, žiūrint į klonį, – kad nors senelės troba būtų matyti!.. Paskui berniukas ėmė ieškoti ežio. Krūmuose buvo vėsu, ir jis užsnūdo išsitiesęs visu ūgiu, padėjęs savo neramią galvą ant sunertų rankų. Jis tik valandėlę numigo, o Agnė jau žadino jį ir kalbėjo:

– Aš sakau – neskubėk, bet krutėti reikia visą laiką.

Jiedu vėl ėmėsi darbo. Po truputį krepšiai pilnėjo. Berniukas visai pavargo, o Agnė vis kalbėjo: „Dar šakelę nuskabyk. Tai gražios uogos!“ Pagaliau ir ji nusprendė, kad šiandien bus gana, – pažiūrėjo į saulę, į krepšius, liepė priskinti varnalėšų ir uždangstė uogas.

– Ryt atsikelsim ankstėliau ir eisim į miestelį, į turgų.

Berniukas uždarė nakčiai vištas, atnešė žabų ir įsitaisė troboje, ant plataus suolo prie durų. Jam merkėsi akys, bet Agnė liepė laukti vakarienės, ir jis sėdėjo – atsilošęs, nusvarinęs rankas, kaip didelis, nusidirbęs žmogus.

Agnė maišė puodus ir vis užmesdavo į vaiką žvilgsnį – kažkokia mintis jai nedavė ramybės, ir ji būtinai turėjo pasakyti:

– Troboj ir vėl Kupriukas sėdi, – prasijuokė ji. – Va, šitaip pas duris vakarais sėdėjo Aleksas, Andrius ir Gema sėdėjo, visai mergiūkštė dar, žąsiaganė... Vis Kupriai... Geras mūsų ūkis buvo – lengvą duoną valgė samdiniai.

Tik tiek ji prisiminė ir tiek pasakė. O paskui Agnės mintis užėmė rytdienos turgus, ir ji tyliai sau daugino kapeikas iš litrų ir litrus iš kapeikų.

Užvirė pienas, ji nukaitė puodą, padėjo lėkštes.

– Eikš, – pašaukė ji. – Sėskis prie stalo.

Bet berniuko ant suolo nebebuvo. Agnė išėjo į kiemą ir dairėsi į šalis, negalėdama suvokti, kur prapuolė vaikas, ir, niekaip neatsimindama jo vardo, šaukė:

– Kupriuk, kur tu prapuolei?

Niekas jai neatsiliepė, ir tada Agnė suprato, kad tas Kupriukas išėjo visiškai – Dieve mano, jos talkininkas išėjo!

Berniukas atsiminė kelią – tiesiai tiesiai, paskui per pievas ton pusėn, kur baltuoja fermos. Tada jau matyti senelės troba su gandrąlzdžiu, ir berniukas neturėjo laiko atkelti vartelių – per tvorą persirito, kad tik greičiau pasiektų namus.

Dar neuždarytos vištos kudakavo prie tvarto, kieme kūrenosi ugniakuras, ir kiaulėms šuto bulvės. Jo senelė išmetė kibirą, pamačiusi savo mažąjį berniuką murziną, suplėšytais marškinėliais, ir priglaudė jį prie savo didelės geros krūtinės.

– Parėjai? Aš laukiau tavęs, aš maniau, kad pareisi apie pietus...

Ir daugiau jie nieko nekalbėjo apie sodą kalvoje nė apie Agnę – sėdėjo sau troboje prie stalo, valgė karštą bulvienę ir juokėsi iš tinginio katino, kad jis net vasarą taikstosi prigulti ant šiltų pelenų.

## Dovanos

Man patiko, kad žirgų tokie vardai – Vėtra, Džinas, Logika.

– Kas čia per vardas – Logika? – nusistebėjo šalia sėdįs berniūkštis.

Tribūnos buvo pilnos žmonių – žirgų lenktynės suvadino į stadioną visus, kurie tą karštą vasaros dieną buvo mieste.

– Tikrai, prisigalvojo – Logika! – Tas berniūkštis buvo nepakenčiamai įkyrus, ir aš jam paaiškinau:

– Logika – tai toks mokslas. Jeigu „a“ daugiau už „b“, tai „b“ mažiau už „a“... Matyt, tai labai protingas žirgas.

– Tuoj išaiškės, koks jis protingas, – pasakė berniūkštis ir pakėlė prie akių žiūronus.

– Duok ir man, – paprašiau, – duok ir man pažiūrėti.

Jis apsimetė, kad negirdi, ir aš nususukau.

Žirgai jau bėgo tiesiąja. Visi šaukė, ir aš šaukiau. Berniūkštis staiga įbruko man žiūronus ir, įsikišęs burnon pirštus, sušvilpė.

Logika atbėgo paskutinė.

– Na, matai, – pasakė berniūkštis. – Tas protingas žirgas nesuprato, kad svarbiausia – tempas.

– Viskas priklauso nuo raitelio, – atkirtau.

Aš turėjau obuolių.

– Atiduok man sėklas, – paprašė berniūkštis. – Tu žinai, medžiotojų draugijos nariai visi privalo atnešti po šimtą gramų obuolių sėklų. Augins kiškiams medelius.

– Argi tu priklausai tai draugijai?

– Aš ne, mūsų kaimynas medžiotojas.

– Sakyk, ko tu labiau nori – obuolių ar sėklų? – nusijuokiau.

Berniūkštis suraukė strazdanotą nosį – toks akiplėša.

– O kaip tu manai? – paklausė jis.

Teko duoti jam obuolių.

– Kodėl tu čia, mieste? Kodėl nevažiuoji stovyklon?

– Aš jau grįžau. O tu kodėl mieste?

– Man atostogas duos rudenį. Aš dirbu bibliotekoje.

– Dabar visi išvažinėję, turbūt niekas ir neateina pas tave. Uždaryk biblioteką ir išvažiuok prie jūros.

– Kalbi niekus! – aš truputį supykau. – Yra žmonių, kurie be knygų negali gyventi.

– Argi? – nustebo berniūkštis. – Aš negaliu gyventi be futbolo.

Jis vėl pakėlė prie akių žiūronus ir ėmė šaukti:

– Spausk! Spausk!

Visi šaukė, ir aš šaukiau taip, kad net akiniai aprasojo.

Paskui kartu su minia išplaukiau pro vartus ir čia apsižiūrėjau, kad mano berniūkštis kažkur prapuolė.

– Ei! – staiga išgirdau šaukiant. – Su akiniais – ir nematai! Aš čia!

Jis laukė kitapus gatvės ir mojo abiem rankom.

– Gal važiuojam į pliažą? – paklausė jis. – Aš išmokysiu tave plaukti delfinu.

– Galime važiuoti, – pasakiau. – Galime ir paplaukioti...

– Man nesiseka, – tarė berniūkštis pliaže. – Kodėl tu dirbi bibliotekoje? Geriau būtum treneris vaikų sporto mokykloje!

Mes pritapome prie mergaičių, žaidžiančių su kamuoliu, paskui spalvotame paviljone gėrėme limonadą ir vėl bėgome maudytis.

Vakare grįžome į miestą.

– Na, lik sveikas, – pasakiau, – džiaugiuosi, kad išvadinau mane prie upės.  
Bėk dabar namo.

– O aš neisiu namo! – atsakė berniūktis, raukdamas strazdanotą nosį. – Kas tau sakė, kad aš turiu namus?

– Neprasimanyk! – supykau. – Visi žmonės turi namus! Gal tu... – Ir aš parodžiau į žiūronus.

– Ne! Žiūronai mano.

– Tai pasakyk, kas yra? Aš juk negaliu tavęs taip palikti!

– Motina... Ji neleidžia laikyti šuns.

– Baisi nelaimė! – pasijuokiau.

Berniūktis iš padilbų žvilgtelėjo į mane, ir aš turėjau nutilti.

– Einam pas mane, – pasakiau. Tikrai negalėjau jo taip palikti!

Alkanas, pavargęs berniūktis nuėjo su manim.

Mes buvom neišrankūs – išgėrėme arbatos su duona; paskui ėmiau kloti lovą.

– Tu vienas gyveni?

– Kaip matai.

– Visai vienas?

– Mano tėviškė kaime. Ten visi saviškiai – motina ir trys broliai.

– Turbūt gerai, kad turi brolių?

– Gerai. Tik motina privargo, kol mus išaugino... Ji paprašydavo vandens parnešti, o mes stumiam vienas kitą: „Eik tu!“ – „Ne, aš neisiu! Tu eik!“ Kartą mane broliai išstūmė. Išėjau ir stoviu piktas, kad ne jie – aš turiu nešti vandenį. Grįžau trobon ir pasakiau, kad nerandu šulinio. „Rūkas, mama, eik ir pamatysi, kad sakau tiesą.“ Motina išėjo ir tuoj grįžo, nešina pilnu kibiru...

– O paskui?

– Paskui užaugom.

Berniūkštis įtariai žiūrėjo į mane:

– Tu nori, kad aš imčiau gailėtis? Tu nori, kad aš eičiau namo?

– Ne! – atkirtau. – Tegul motina visą naktį stovi prie lango ir laukia tavęs!

Tegul ji gailisi ir akis išverkia! Tu gulkis, miegok ramiai ir sapnuok savo šunį!

Aš pasakiau, ką norėjau, ir įsikniaubiau į knygą.

Berniūkštis ilgai tylėjo, paskui priėjo ir peštelėjo mano rankovę:

– Tu žinai, aš laikau balandžius.

– Mat kaip? – Aš net nepakėliau galvos.

– Niekas jų nepalesins, jeigu aš nepareisiu.

– Ar man lydėti tave?

– Aš pats! – Jo kuodas vėl pasišiaušė, ir akimirką prasimušęs nerimas dingo.

– Aš pats! – dar pakartojo.

Žiūrėjau, kaip skubėdamas jis bėga per kiemą, ir nelinksmi nusijuokiau – aš užaugau vaikų namuose ir niekad neturėjau tėviškės, trijų brolių ir rūke prapuolančio šulinio, – tas berniūkštis taip apdovanojo mane!

## Dauba

Edvardas parėjo vėlų vakarą, pabučiavo motiną, ir ji tuoj atleido viską: taip ilgai nebuvęs, jis parėjo – jos geras, gražus sūnus.

Paskui iš čiuožyklos grįžo Viktoras, sulenkė dešinę ranką ir liepė broliui paliesti.

– Mano raumenys – kaip geležis, – pasakė jis.

Edvardas pagyrė:

– Tu išaugai. Stiprus.

– Ir tu išaugai, – pasakė Viktoras. – Turbūt ten...

Ten!

Motina išstūmė Viktorą virtuvėn. Ji bijojo to žodžio – kalėjimas. Edvardas grįžo, grįžo, jis jau ne „ten“ – jis čia, namie, kur šilta, sienų apmušalai tokie gražūs – su auksiniais mėnuliais, yra aviečių sunkos, ir senas laikrodys taip ramiai tiks ant sienos...

– Nereikia Viktoro varyti virtuvėn, mama, – pasakė Edvardas. – Tegul jis klausia, ko nori. Tegul jis žino.

– Ką man su tavim daryti? – paklausė kadru skyriaus viršininkas. – Ką man su tavim daryti?.. Gausi padirbėti kroviku.

– Aš turiu tekintojo specialybę, – tarė Edvardas.

– Iš karto nori šilumon?

– Kroviku dirbdamas taip pat nešalčiau, – atsakė Edvardas mandagiai. – Aš pasiilgau staklių.

– Pasiilgai, sakai?.. Ilgai ten buvai?

– Kur?

– Ten.

– Trejetą metų.

– Už ką? Socialistinio turto grobstymas ar chuliganizmas?

Edvardas suglemžė nuo stalo savo dokumentus.

– Aš eisiu, – pasakė jis.

Kadru skyriaus viršininkas nustebeš atsilošė kėdėje:

– Nesididžiuok. Niekur tau nepasiūlys geriau.

– Man ir nereikia geriau.

– Tai ko zylioji? – Viršininkas nepritariamai žiūrėjo į Edvardą. – Koks tu smarkus, parodys tavo darbas! Pasilik, kad jau atėjai.

Motina neiškentė – išsiuntė Viktorą prie fabriko vartų pasitikti brolio.

– Kaip ji tau pasakė? „Pirma alga, sutiks senus draugus ir, ko gero, neatsispirs.“ Ar ne taip? – Edvardas buvo įširdęs ir skaudžiai suspaudė Viktoro petį.

– Ne, aš pats, – prašnabždėjo Viktoras.

Jieduėjo gatve, kuri rėmėsi į seną bažnyčią, ir Viktoras parodė varpinę:

– Žiūrėk, kaip tas varpas apneštas sniegu.

Edvardas užmetė akį ir vis dar pykdamas pasakė:

– Gal ir varpais reikėjo paskambinti, kad visi žinotų – aš nešuos pirmą algą ir einu su palyda!

– Ne, – Viktoras nusiminęs papurtė galvą. – Aš šiaip einu kartu su tavim.

Jie sustojo prie alinės.

– Eisi vidun ar čia palauksi?

– Vidun, – skubiai pasakė Viktoras.

Viduje buvo gražu – platūs senoviški suolai, sunkūs moliniai ąsočiai, alaus statinės, kažkokie pasakų žibintai ant sienų ir neramūs, linksmi žmonės.

– Išgersi alaus?

– Taip.

Jie išgėrė ir užkando kumpiu. Paskui Edvardas nuėjo prie bufeto cigarečių, truputį užgaišo ir grįžo įraudęs, atsisagstęs paltą.

– Pasėdėkim, – pasakė jis.

– Gerai, kol liausis snigti, – sutiko Viktoras.

Edvardas pagraibė kišenę ir vėl pakilo: pasirodo, pamiršęs paimti degtukų. Šįkart prie bufeto jis užtruko ilgiau.

– Kur prapuolei? – pyktelėjęs paklausė Viktoras, bet gavo šokolado ir tuoj atsileido.

– Gal padainuokim? – pasiūlė Edvardas.

– Kad niekas nedainuoja.

– Tai papasakok ką nors.

– O ką? Geriau tu.

– Aš.. Nori žinoti, kaip aš gyvenau? Blogai gyvenau! – Edvardas staiga susikūprino ir paniuro. – Kartais mus vesdavo krauti vagonų. Pro šalį važiuodavo traukiniai – į Sočį, Adlerį... Žmonės, apsirengę pižamomis, žiūrėdavo į mus taip smalsiai.. be galo smalsiai.

– Gal jie manydavo – jūs darbininkai, ir tiek, – ramindamas pasakė Viktoras.

– Ne, jie taip nemanydavo – kareiviai stovėdavo šalia... Su automatais ir šunimis, – Edvardas nutilo ir žiūrėjo kažkur į šalį.

– Jei nori, padainuokim tylutėliai, – pasiūlė Viktoras.

– Kad niekas nedainuoja.

– Tu netylėk, – pasakė Viktoras baikščiai.

– Aš netyliu. – Edvardas pasilenkė per stalą ir įdėmiai žiūrėjo į brolių: – Ką tu dar nori žinoti?.. Gal papasakoti apie daubą?

– Apie kokią daubą?

– Buvo tokia prie mūsų namų. Aš, mažas, sutemus bijodavau eiti pro ją – joje kažkas šlamėdavę, ir galvodavau – ten laksto kažkokie maži žvėriukai... Paskui daubą užpylė ir toje vietoje pastatė namą. Šlamesių nebeliko, ir žvėriukai kažkur pabėgo... Ir kartą, vėlai grįžtant, man pasirodė gatvė tokia tuščia. Tada supratau – man trūksta tos daubos.

Viktoras apstulbęs klausėsi.

– Kodėl tu man neparodei jos?

– Tavęs tada nebuvo.

– O kur aš buvau?

– Kur? – Edvardas nusijuokė: – Tu pas Dievą aveles ganei.

– O tie žvėriukai?.. Kažin ar jie spėjo pabėgti? Aš numanau, kaip ten buvo – juos, pasislėpusius žolėse, užpylė žemėmis. Gaila, ar ne?

– Gaila, – sutiko Edvardas ir vėl nusišypsojo. – Eikim namo.

Namie motina įsitraukė Viktorą virtuvėn ir sušėrė per pakaušį.

– Saugotojas atsirado! Tau buvo sakyta – tuoj vesk namo!

– Aš daugiau neisiu prie fabriko! – pasipriešino Viktoras.

– Kaip neisi?

– Neisiu! – pakartojo Viktoras. – Edvardo nereikia saugoti – jis geras.